

Sygn. akt III CZP 16/15

POSTANOWIENIE

Dnia 8 maja 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Iwona Koper (sprawozdawca)

SSN Karol Weitz

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z wniosku Gminy Miejskiej K. i Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta K.
przy uczestnictwie M. P. - kuratora spadku nieobjętego po F. S. oraz B. P. -
kuratora spadków po M. R. i innch,
o nadzór nad kuratelą spadków nieobjętych,
na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 8 maja 2015 r.
na skutek zagadnienia prawnego
przedstawionego przez Sąd Okręgowy w K.
postanowieniem z dnia 2 grudnia 2014 r.,

"Czy w sprawie, w której ustanowiono kuratora spadku nieobjętego, a następnie wskutek zdarzeń prawnych stwierdzony został brak majątku spadkowego, wynagrodzenie kuratora spadku pokrywa wnioskodawca, czy gmina, czy też Skarb Państwa reprezentowany przez sąd, który ustanowił kuratora?"

odmawia podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 1 grudnia 1993 r. Sąd Rejonowy w K., na wniosek Gminy K. z dnia 25 października 1993 r. ustanowił M. P. kuratorem spadku nieobjętego po F. S. W skład spadków nieobjętych po F. S. i dalszych uczestnikach postępowania wchodziła nieruchomość położona w K. przy ul S. [...], stanowiąca działkę nr 4/1, jako jedyny składnik majątków nieobjętych. Kurator M. P. nie zarządzała nieruchomością spadkową po F. S., natomiast w toku sprawowanej kurateli brała udział w toczących się postępowaniach sądowych dotyczących nieruchomości spadkowej.

Postanowieniem z dnia 10 grudnia 2013 r Sąd Rejonowy w K. na wniosek Gminy Miejskiej K. i Skarbu Państwa – Prezydenta Miasta K. uchylił kuratelę spadku nieobjętego po F. S., zwolnił z funkcji kuratora M. P. i przyznał jej na podstawie art. 939 § 1 k.c., w zw. z art. 667 § 2 k.p.c. wynagrodzenie za cały okres pełnienia funkcji w kwocie 4000 zł., zobowiązując ją do złożenia sprawozdania z kurateli oraz orzekł, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w postępowaniu.

Postanowienie zaskarżyła apelacją M. P. w zakresie orzeczenia o przyznaniu jej wynagrodzenia, zarzucając naruszenie art. 667 w zw. z art. 935 k.p.c. i art. 328 k.p.c. przez brak określenia podmiotu, od którego kurator ma domagać się wypłaty przyznanego wynagrodzenia. Wniosła o jego zmianę przez wskazanie podmiotu zobowiązanego do pokrycia wynagrodzenia.

Przy rozpoznawaniu apelacji Sąd Okręgowy w K. powziął wątpliwość odnośnie do tego, czy w sprawie, w której ustanowiono kuratora spadku nieobjętego, a następnie na skutek zdarzeń prawnych stwierdzony został brak majątku spadkowego, wynagrodzenie kuratora spadku pokrywa wnioskodawca, czy gmina, czy też Skarb Państwa reprezentowany przez sąd, który ustanowił kuratora.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podjęcie uchwały rozstrzygającej zagadnienie prawne przedstawione przez sąd odwoławczy, ze względu na jej wiążący charakter (art. 390 § 2 k.p.c.), stanowi

wyjątek od zasady samodzielnego rozstrzygnięcia sprawy przez właściwy sąd. Przemawia to za ścisłą wykładnią przesłanek stosowania art. 390 k.p.c. nakazującą przyjęcie, że poważne wątpliwości, o których jest mowa w jego § 1 nie występują, gdy sformułowane przez sąd przedstawiające zagadnienie prawne - jak w sprawie niniejszej - może być rozwiązane za pomocą reguł wykładni, przy uwzględnieniu poglądów funkcjonujących już w orzecznictwie i piśmiennictwie.

Ogólne unormowanie kurateli zawierają przepisy art. 178 k.r.o. do art. 180 k.r.o. Zgodnie z art. 178 § 1 k.r.o. kuratora ustanawia się w wypadkach przewidzianych w ustawie. Ustanowienia kuratora wymagają przepisy k.r.o., k.c. i k.p.c. oraz niektórych innych ustaw. Na podstawie art. 178 § 2 k.r.o. w zakresie nieuregulowanym przez przepisy przewidujące ustanowienie kurateli stosuje się odpowiednio do kurateli przepisy o opiece nad małoletnim, w których opieka uregulowana jest w sposób całościowy. Nakaz odpowiedniego stosowania przepisów o opiece do kurateli wymaga każdorazowo ustalenia zakresu, w jakim możliwe jest włączenie tych przepisów, po ewentualnym ich dostosowaniu do określonego rodzaju kurateli. Przepis art. 178 § 2 k.r.o. przyznaje pierwszeństwo przed ogólnymi przepisami o kurateli przepisom szczególnym dotyczącym poszczególnych jej rodzajów. W zakresie postępowania w sprawach kurateli art. 605 k.p.c. odsyła w przedmiotach nieunormowanych w przepisach k.p.c. do przepisów o postępowaniu w sprawach z zakresu opieki.

Instytucję kuratora spadku, który jest kuratorem prawa materialnego, jest uregulowana w przepisach art. 666 k.p.c. do 668 k.p.c. Kuratora spadku ustanawia się w razie potrzeby tj. wówczas, gdy jest konieczne zabezpieczenie interesów spadkobierców i interesu ogólnego wyrażającego się w konieczności zapobiegania niszczeniu istniejących dóbr. Kurator spadku powinien starać się o wyjaśnienie, kto jest spadkobiercą i zawiadomić spadkobierców o otwarciu spadku. Poza tym zarządza on spadkiem pod nadzorem sądu spadku. Na podstawie art. 667 § 2 k.p.c. do sprawowania zarządu stosuje się przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości (art. 931 k.p.c. do 941 k.p.c.). W doktrynie nie ma zgodności poglądów co do zakresu stosowania tych przepisów, chociaż trafnie uznaje się, że odesłanie to obejmuje art. 939 k.p.c., zgodnie z którym zarządca może żądać wynagrodzenia oraz zwrotu wydatków poniesionych w związku z zarządem

z własnych funduszy. Dotyczy to tylko zarządu *sensu stricto* w którym mieszczą się czynności dotyczące majątku spadku (czynności zarządu), podczas gdy zarząd *sensu largo* obejmuje nadto obowiązek znalezienia spadkobierców i zawiadomienia ich o otwarciu spadku.

W okolicznościach przedmiotowej sprawy żądanie kuratora nie obejmuje wynagrodzenia związanego z zarządem spadku, który nie był przez niego sprawowany.

Przepis art. 179 § 1 k.r.o. ustanawia zasadę, że kurator ma prawo do stosownego wynagrodzenia. Wynagrodzenie przyznaje organ, który go ustanowił. Wynagrodzenie pokrywa się z dochodów lub majątku osoby, dla której kurator został ustanowiony, a jeżeli osoba ta nie ma odpowiednich dochodów lub majątku, wynagrodzenie pokrywa ten, kto żądał ustanowienia kuratora. Oznacza to, że wynagrodzenie kuratora spadku powinno znaleźć pokrycie w majątku spadkowym, bądź majątku osoby, dla której kurator został ustanowiony, którą może być spadkobierca, jako rzeczywisty właściciel spadku, a w razie braku takich źródeł finansowania wynagrodzenie pokrywa osoba, która żądała ustanowienia kuratora. W stanie faktycznym niniejszej sprawy, w której nie ma spadku, nie ma spadkobierców, ani ich następców prawnych, zgodnie z art. 179 § 1 k.r.o. wynagrodzenie kuratora powinien więc pokryć wnioskodawca, który żądał ustanowienia kuratora spadku i dzięki jego ustanowieniu zrealizował własny interes prawny i majątkowy, nabywając - jak stwierdza Sąd Okręgowy - nieruchomości wchodzącą w skład spadku.

Przepis ten nie reguluje natomiast kwestii wynagrodzenia kuratora ustanowionego z urzędu w sytuacji, gdy osoba dla której został on ustanowiony nie ma dochodów lub majątku na pokrycie tego wynagrodzenia. Jak przyjmuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w takiej sytuacji wynagrodzenie kuratora powinno być pokrywane ze środków publicznych (zob. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2014 r., III CZP 6/14, OSNC 2015 r., nr 1, poz. 5 i z dnia 13 marca 2015 r., III CZP 4/15, dotychczas nie publ.).

Z tych względów orzeczono jak na wstępie.

